

ADATOK A BAKONY ÁLSKORPIÓ-FAUNÁJÁHOZ (ARACHNIDA: PSEUDOSCORPIONES)

NOVÁK JÁNOS

H–3793 Sajóecseg, Vizmű-t. 2/a
novakjanos01@gmail.com

NOVÁK, J.: *Contribution to the pseudoscorpion (Arachnida: Pseudoscorpiones) fauna of the Bakony Mts., Hungary*

Abstract: In this study the Pseudoscorpion fauna of the Bakony Mts. is investigated. New records of six pseudoscorpion species are presented, three of them (*Pselaphocernes scorpioides* (Hermann, 1804); *Neobisium carcinoides* (Hermann, 1804); *Atemnus politus* (Simon, 1878)) are new to the fauna of the Bakony Mts. As a result of this survey the number of the known pseudoscorpion species from the Bakony Mts. broadened from eight to eleven.

Keywords: Pseudoscorpiones, Bakony Mts., new records, Hungary, faunistics

Bevezetés

A Kárpát-medence, és főleg Magyarország álskorpió-faunáját illetően viszonylag kevés ismerettel rendelkezünk (LOKSA 1966; SZALAY 1968; KÁRPÁTHEGYI 2007), annak ellenére, hogy a csoport kutatása ezen a területen már a XIX. század végén megkezdődött TÖMÖSVÁRY ÖDÖN vizsgálataival (TÖMÖSVÁRY 1882). Hazánk területén ez idáig a Hortobágyi Nemzeti Park (MAHNERT 1983), a Bátorligeti Természetvédelmi Terület (MAHNERT 1990), a Fertő-Hanság Nemzeti Park (MURÁNYI & KONTSCHÁN 2002), valamint az Aggteleki-karszt és a Zempléni-hegység (KÁRPÁTHEGYI 2005) területén kezdődött meg a csoport feltárása. Magyarországról eddig összesen 39 álskorpió-faj került elő (KÁRPÁTHEGYI 2007). Általánosságban elmondható, hogy a Kárpát-medencében jelentős a még nem vizsgált, illetve kevésbé kutatott területek aránya. Ez utóbbi kategóriába tartozik a Bakony-hegység, melynek álskorpió-faunáját korábban LOKSA (1966) és SZALAY (1968) vizsgálták, publikációikban összesen 8 faj

jelenlétéről számoltak be a területről. Jelen vizsgálat célja a Bakony álskorpíó-faunájának további feltárása.

Anyag és módszer

A vizsgált anyag gyűjtését elsősorban Kutasi Csaba (KCs) végezte egyeléssel, rostálással, valamint talajcsapdázással. A minták határozását SZALAY (1968), BEIER (1963) illetve LEGG & JONES (1988) munkái alapján végeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állatrendszertani és Ökológiai Tanszékén. Az azonosított egyedeket a Bakonyi Természettudományi Múzeumban helyeztem el, 70%-os etil-alkoholban tartósítva.

Eredmények

A megtalált fajok listája

CHTHONIIDAE Daday, 1888

Chthonius tetrachelatus (Preysler, 1790)

Lelőhelyek: Zirc: lakásból, 2008. 08. 22. KCs.

Elterjedés: Közép- és Észak-Európa, Brit-szigetek (HARVEY 2009; LEGG & JONES 1988).

Megjegyzés: Hazánkban számos előfordulási adata ismert (KÁRPÁTHEGYI 2007; SZALAY 1968), főleg erdei faj, de szinantróp élőhelyeken is megtalálható (LEGG & JONES 1988). A területről korábban LOKSA (1966) mutatta ki.

NEOBISIIDAE Chamberlin, 1930

Neobisium carcinoides (Hermann, 1804)

Lelőhelyek: *Bakonyszentkirály*: Hajmáspuszta, 2006. 10. 27. KCs; *Bakonyszücs*: Szakács-éri tó, nádtörmelék, 2006. 10. 27. KCs; *Eplény*: Malom-völgy, Boszorkány-tó, rostálás, 2006. 11. 26. KCs; *Olaszfa*: Békás-tó, rostálás, 2006. 11. 26. KCs; *Súr*: II-horgásztó, 2006. 10. 27. KCs; *Veszprém*: Ördögrágtá-kő, talajcsapda, 2008. 04. 20 – 06. 05. KCs; *Zirc*: Pintér-hegy, rostálás, 2006. 04. 14. KCs és Podlussány Attila.

Elterjedés: Európa és Közép-Ázsia (HARVEY 2009).

Megjegyzés: Hazánkban gyakori, számos előfordulási adata ismert (KÁRPÁTHEGYI 2007; SZALAY 1968), a Bakony faunájára új faj.

Neobisium sylvaticum (C. L. Koch, 1835)

Lelőhelyek: *Bakonycsernye*: halastó, nádtörmelék és fűzlomb rostálása, 2006. 10. 27. KCs; *Bodajk*: Borz-hegy, löszgyep, talajcsapda, 2007. 10. 02 – 11. 23. KCs; *Hegymagas*: Szent György-hegy, Rókalyuk-dűlő, felhagyott szőlőültetvény, 2007. 04. 27, 2007. 07. 03. KCs; *Litér*: Mogyorós-hegy, fenyves, talajcsapda, 2007. 11. 07, 2008. 06. 05. KCs; *Nagytevel*: tópart, rostálás, 2006. 10. 27. KCs; *Sóly*: Ör-hegy, dolomitgyep, talajcsapda, KCs; *Súr*: II-horgásztó,

2006. 10. 27. KCs; *Szentbékállá*: tölgyes, 2009. 06. 26–28. KCs; *Porva*: Szépalmapusztá, felhagyott almás, 2005. 10. 30. KCs; *Várpalota*: Juli-vágás, talajcsapda, KCs; *Veszprém*: Ördögrágtá-kő, talajcsapda; *Veszprém*: Vidámparki-tó, fűzlomb rostálása, KCs; *Vilonya*: Külső-hegy, fenyves, 2007. 11. 07. KCs.

Elterjedés: Európa (HARVEY 2009).

Megjegyzés: Országszerte számos élőhelyét ismerjük (KÁRPÁTHEGYI 2007; SZALAY 1968). A területről korábban LOKSA (1966) mutatta ki.

ATEMNIDAE Chamberlin, 1931

Atemnus politus (Simon, 1878)

Lelőhelyek: *Badacsonyörs*: Folly Arborétum, talajcsapda, 2007. 08. 01 – 09. 03. KCs.

Elterjedés: Mediterrán elterjedésű faj (BEIER 1963).

Megjegyzés: Hazánkból eddig csak Budapestről, Vácra (SZALAY 1968) és Budaörsről (KÁRPÁTHEGYI 2006) voltak ismert előfordulási adatai. Mivel a száraz, mediterrán jellegű élőhelyeket kedveli (BEIER 1963), előfordulása várható volt a Bakony ilyen jellegű tájain. A Bakony faunájára új faj.

CHERNETIDAE Menge, 1855

Pselaphocernes scorpioides (Hermann, 1804)

Lelőhelyek: *Tés*: Balla-Magyar, bükk kéreg alól, 2009. 07. 07. KCs.

Elterjedés: Európa és Közép-Ázsia (HARVEY 2009).

Megjegyzés: Hazánkban eddig a Bátorligeti Természetvédelmi Területről (MAHNERT 1990), a Hortobágyi Nemzeti Parkból (MAHNERT 1983), illetve a Dunántúl néhány pontjáról ismertük előfordulási adatait (KÁRPÁTHEGYI 2007; SZALAY 1968). A Bakony faunájára új faj.

CHELIFERIDAE Risso, 1826

Chelifer cancroides (Linné, 1758)

Lelőhelyek: *Bakonybél*: lakás, 2009. 02. 02. Sömlén Anikó; *Nyirád*: tölgykéreg alatt, 2006. 10. 13. KCs.

Elterjedés: Kozmopolita faj (HARVEY 2009; SZALAY 1968).

Megjegyzés: A területről korábban LOKSA (1966) mutatta ki. Hazánkban több előfordulási adata ismert, természetes élőhelyeken és antropogén környezetben egyaránt megtalálható faj (KÁRPÁTHEGYI 2007; SZALAY 1968).

Diszkusszió

A vizsgálat során összesen 5 család 6 faját sikerült kimutatni a területről, közülük három faj új a Bakony faunájára (*Pselaphocernes scorpioides* (Hermann, 1804); *Neobisium carcinooides* (Hermann, 1804); *Atemnus politus* (Simon, 1878)). A korábban kimutatott fajok közül öt nem került elő (*Neobisium erythroductylum* (L. Koch, 1873), *Neobisium simile* (L. Koch, 1873), *Roncus lubricus* L. Koch, 1873, *Withius subruber* (Simon, 1879), *Rhacochelifer peculiaris* (L. Koch, 1873)), hiányukat a viszonylag alacsony mintaszám okozhatta. A vizsgálat során a Bakony ez idáig feltárt álskorpió-faunája nyolcra tizenegy fajra emelkedett. A környező tájegységek és hazánk álskorpió-faunájának jelenlegi ismeretében a vizsgált terület fel-

tártságát korántsem tekinthetjük teljesnek, és további vizsgálatok során újabb fajok kimutatása várható.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani Kontschán Jenőnek szakmai útmutatásáért és hasznos tanácsaiért, illetve Kutasi Csabának, Sömlény Anikónak és Podlussány Attilának az anyaggyűjtéséért.

Irodalom

- BEIER, M. (1963): Ordnung Pseudoscorpionidae (Afterscorpione). – In: J. D'AGUILAR, M. BEIER, H. FRANZ & F. RAW (eds.): Bestimmungsbücher zur Bodenfauna Europas. Lieferung 1., Akademie-Verlag, Berlin, pp. 313.
- HARVEY, M.S. (2009): Pseudoscorpions of the world, version 1.2. – Western Australian Museum, Perth.
- LEGG, G. & R. E. JONES (1988): Pseudoscorpions. – In: D. M. KERMACK & R. S. K. BARNES (eds.): Synopses of the British Fauna (New Series). – Linnaean Society of London, No. 40, pp.159.
- KÁRPÁTHEGYI, P. (2005): Neobisidae család (Pseudoscorpions) fajainak előfordulásai Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. – Folia Historico Naturalia Musei Matraensis, 29: 65-66.
- KÁRPÁTHEGYI, P. (2006): Két ritka álskorpió [*Atemnus politus* (Simon, 1878) és *Chthonius heterodactylus* Tömösvári, 1883] hazai előfordulásai. – Folia Historico Naturalia Musei Matraensis 30: 115-116.
- KÁRPÁTHEGYI, P. (2007): Pseudoscorpions of Hungary. – Folia Historico Naturalia Musei Matraensis, 31: 81-89.
- LOKSA, I. (1966): Die bodenzoozoologischen Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwälder Südostmitteleuropas. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 437.
- MAHNERT, V. (1983): Pseudoscorpiones of the Hortobágy National Park (Arachnida). – In: MAHUNKA, S. (ed.): The fauna of Hortobágy National Park 2., Akadémiai Kiadó, Budapest, 361-363.
- MAHNERT, V. (1990): Pseudoscorpiones of the Bátorliget Nature Reserve (NE Hungary). – In: MAHUNKA, S. (ed.): The Bátorliget Nature Reserves-after forty years 2. Hungarian Natural History Museum, Budapest, 683-684.
- MURÁNYI, D. & J. KONTSCHÁN (2002): Pseudoscorpions from the Fertő-Hanság National Park. – In: MAHUNKA, S. (ed.): The fauna of Fertő-Hanság National Park 1., Hungarian Natural History Museum, Budapest, 191-193.
- SZALAY, L. (1968): Pókszabásúak I. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae) LXXXIX., 18., – Akadémiai Kiadó, Budapest pp. 122.
- TÖMÖSVÁRY, Ö. (1882): Pseudoscorpiones Faunae Hungaricae. – Mathematikai és Természettudományi Közlemények, 18: 135–256.

Received October 05, 2010

Accepted March 22, 2011